

Registro Nr. 1838

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJS ARCHYVAS

FONDAS NR. 129

**ŽEMAITIJOS KUNIGAİKŠTYSTĖS KONFEDERACIJOS RASEINIŲ REPARTICIJOS
TEISMAS**

**СУД РОССИЕНСКОЙ РЕПАРТИЦИИ КОНФЕДЕРАЦИИ ЖМУДСКОГО
КНЯЖЕСТВА**

**KONFEDERACIJOS TEISMO TVIRTINAMŲJŲ AKTŲ, EINAMŲJŲ REIKALŲ IR
TARDYMŲ PROTOKOLŲ APYRAŠAS NR. 1**

CHRONOLOGINĖS RIBOS: 1792-1793 m.

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJS ARCHYVAS
PAŽYMA APIE ŽEMAITIJOS KUNIGAİKŠTYSTĖS KONFEDERACIJOS RASEINIŲ
REPARTICIJOS TEISMO FONDAŲ NR. 129

2023-09-13 Nr. A7-14

Vilnius

I. INFORMACIJA APIE FONDO SUDARYTOJĄ

Konfederacijos -tai prisiekusiųjų bajorų sąjungos, Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (toliau LDK) sudaromos konkrečių politinių tikslų realizavimui, iškilus valstybėje rimtai vidaus krizei ar išorinei grėsmei.

1792 m. Abiejų Tautų Respublikoje (toliau ATR) kilo Ketverių metų seimo (1788-1792) pažangioms reformoms priešiškos bajorijos maištas, kurio pagrindiniu uždaviniu buvo *Gegužės trečiosios Konstitucijos* nustatytos ATR santvarkos likvidavimas. Pagrindine šios politinės jėgos susivienijimo forma tapo prisiekusiųjų bajorų sąjungos arba konfederacijos. Jų sudarymo pradžia tapo 1792 m. gegužės 14 d. Lenkijos karalystei priklausančioje Ukrainos dalyje Targovicos mieste paskelbta konfederacija (lenkų k. *konfederacja targowicka*), kurią savo lėšomis ir kariuomene stipriai palaikė Rusijos imperija. Targovicos konfederacija, rusų kariuomenės padedama, įsitvirtino Lenkijoje.

Konfederatų judėjimas greitai persikėlė ir į Lietuvą, kur 1792 m. birželio 25 d. Vilniuje buvo sudaryta **LDK generalinė laisvoji konfederacija** (lenkų k. *Konfederacja Generalna Wolna WXL*).¹ 1792 m. rugsėjo 11 d. Lietuvos Brastoje abi konfederacijos - *Lenkijos karalystės generalinė*, dar vadinama Targovicos konfederacija ir *LDK generalinė laisvoji konfederacija* susijungė į vieną **Generalinę Abiejų Tautų konfederaciją** (lenkų k. *Konfederacja Generalna Obojga Narodów*). Tačiau net sudarius abiems konfederacijoms bendrus valdžios organus, tarp jų veiklos ir toliau išliko griežta takoskyra.

LDK generalinė laisvoji konfederacija palaikė svarbiausius Targovicos konfederacijos politinės programos reikalavimus, tačiau nebuvo jai pavaldi ar priklausoma organizacija. Tai buvo savarankiška Lietuvos didikų ir bajorų sąjunga, kėlus savo tikslus ir uždavinius.² Ji suformavo atskirą vadovybę ir įtvirtino griežtai centralizuotą valdymo sistemą visoje Lietuvoje. Vienas iš pagrindinių konfederacijos šalininkų ir vadų buvo kunigaikštis Simonas Kosakovskis.

Būtina pažymėti, kad dar prieš LDK generalinės laisvosios konfederacijos paskelbimą, 1792 m. gegužės-birželio mėn. rytiniuose šalies vaivadijose ir pavietuose: Breslaujoje, Polocke ir Oršoje,

¹ ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ, Ramunė; *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės konfederacijos susidarymas ir veikla 1792-1793 m.* – Vilnius, 2003 p. 5-6.

² *Zbiur wszystkich druków konfederacyi Targowickiey y Wileńskiey, potrzebnych teraz do wiadomości powszechney, ażeby kto znie wiadomości o nych nieškodował* – Warszawa, 1792.

remiantis rusų kariuomenės parama, buvo sudarytos pirmosios vietinės bajorų konfederacijos. Rusijos kariuomenės daliniams planingai žygiuojant į šalies gilumą, konfederatų judėjimas plėtėsi į vakarines LDK žemes. 1792 m. rugpjūčio mėn. pradžioje jis pasiekė Žemaitiją, kur palankios sąlygos organizuoti vietinę konfederaciją susiklostė kur kas vėliau.

1792 m. birželio 25 d. Vilniuje sudaryta konfederatų aukščiausioji vadovybė – LDK konfederacijos generalitetas ėmėsi kuo skubiau įtvirtinti valdžią visoje valstybės teritorijoje. LDK generalinės konfederacijos *generalitetą* sudarė: maršalas, regimentorius, tarėjų taryba, senato ir ministerijų atstovai bei sekretorius. Iš jų tik tarėjų taryba (lenkų k. *rada konsyliarska*) buvo vienintelė nuolatinė generalinės konfederacijos institucija, sudaryta atstovavimo principu. Nuo kiekvienos Lietuvos vaivadijos ar pavieto generalitete dirbo po du tarėjus, o Žemaitijos kunigaikštystę atstovavo - 6 pareigūnai.³ Generalitete tarėjais nuo Žemaitijos dirbo: LDK didysis medžioklis Juozapas Zabiela, LDK lauko raštininkas Mykolas Gelgudas, Žemaitijos raikytojas Juozapas Montvidas Bialozaras, Žemaitijos vaiskis Juozapas Bilevičius, Raseinių repartacijos pilies teismo raštininkas Antanas Liaudanskis ir karališkasis šambelionas Feliksas Rėnė.⁴

1792 m. birželio mėn. pabaigoje LDK konfederacijos generalitetas Vilniuje išsiuntė savo įgaliotinius į atskirus pavietus, tame tarpe ir į Žemaitijos kunigaikštystę. Jie turėjo raginti vietos bajorus jungtis į politinę sąjungą prieš reformas ir Gegužės 3 d. Konstituciją.⁵ Į Žemaitijos kunigaikštystę konfederatų vadovybė pasiuntė LDK lauko raštininką Mykolą Gelgudą.⁶

1792 m. rugpjūčio 9 d. Žemaitijos bajorija, susirinkusi į įprastinę seimelių vietą Raseiniuose, paskelbė sudaranti Žemaitijos kunigaikštystės laisvąją konfederaciją.⁷ Laikantis tradicinio suskirstymo į Raseinių ir Šiaulių repartijas, seimelyje Žemaitijos konfederacijai buvo išrinkti vienas bendras maršalas (lenkų k. *marszałek*) ir dvi tarėjų kolegijos: po šešis tarėjus abiemis repartacijoms. Konfederacijos maršalu tapo buvęs Šiaulių repartacijos teismo raštininkas, Kairėnų seniūnas Jonas Montvidas Bialozaras.

Raseinių repartacijos tarėjų kolegiją sudarė: karaliaus šambelionas Dominykas Kosakovskis, buvęs Raseinių pilies teismo teisėjas Karolis Jančevskis, karaliaus šambelionas Jonas Bilevičius, karaliaus šambelionas Juozapas Jelenskis, Raseinių pilies teismo regentas Vincentas Bialozaras ir Smolensko rotmistras Antanas Losinskis. Šios repartacijos raštininku tapo Ariogalos vėliavininkas Vincentas Vandžiagolskis.⁸

³ BŁASZCZYK, Grzegorz; *Reformy administracyjne na Żmudzi w drugiej połowie XVIII wieku//Czasopismo Prawno-Historyczne*, t. XXXVI, z. 2,- Poznań, 1984, p. 203-205.

⁴ *Zbiur wszystkich druków konfederacyi Targowickiey y Wileńskiey, potrzebnych teraz do wiadomości powszechney, ażeby kto znie wiadomości o nych nieszkodował* – Warszawa, 1792.

⁵ ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ, Ramunė; *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės konfederacijos susidarymas ir veikla 1792-1793 m.* – Vilnius, 2003 p. 85.

⁶ LVIA. F. 20 (SA) Ap. 1. B. 9 (Spr. 4214), l. 1-12.

⁷ LVIA. F. 284 (SA) Ap. 1. B. 142 (Gor. 14799), l. 2-6v.

⁸ LVIA. F. 284 (SA) Ap. 1. B. 142 (Gor. 14799), l. 3.

Rugpjūčio 9 d. seimelyje Raseiniuose prisijungimą prie Žemaitijos kunigaikštystės laisvosios konfederacijos savo parašais patvirtino 910 vietinių bajorų. Konfederacijos aktas jau tą pačią dieną buvo įrašytas į aktų knygą. Išrinkti konfederacijos pareigūnai: maršalas, dvylika abiejų Raseinių ir Šiaulių repartacijų tarėjų ir du raštininkai iškilmingai prisiekė: „sąžiningai atlikti jiems patikėtas pareigas, visomis išgalėmis naikinti Gegužės 3-ios dienos Konstituciją, stengtis užkirsti kelią sosto paveldimumui bei monarchijos įsigalėjimui, neleisti sustiprėti Lenkijos karaliaus valdžiai, išduoti konfederacijai visus tuos, kurie stos prieš bajoriškąsias laisves ir t. t.“⁹

Konfederacija buvo kuriama prievarta, spaudžiant Rusijos kariuomenei, todėl gana didelė dalis Žemaitijos bajorų, siekdami išvengti asmeninės priesaikos šiam politiniam susivienijimui, apsimesdavo susirgę. Tokiais atvejais bajorai asmeniškai nevykdavo duoti priesaikos, tačiau bijodami materialiai nukentėti (už priešinimąsi konfederacijai grėsė turto areštas), jie suteikdavo įgaliojimus kitiems asmenims veikti jų vardu.

1792 m. gegužės-rugsėjo mėn. Lietuvoje plečiantis konfederatų judėjimui ir kuriantis naujoms vietinėms pavietų konfederacijoms, buvo naikinami anksčiau ten veikę žemininkų teismai ir sudaromi konfederacijų arba konfederaciniai teismai. Šis procesas tiesiogiai palietė ir Žemaitijos kunigaikštystės teisminių institucijų formavimąsi ir veiklą.

LDK konfederacijų teismų veiklos principai, juose nagrinėtinų bylų pobūdis, teismo proceso eiga ir kiti teisminiai klausimai buvo perimti iš Lenkijos konfederacinės teismų sistemos. Pagrindiniu dokumentu, reglamentavusiu šio teismo įsteigimą ir jo kompetenciją buvo 1792 m. rugpjūčio 17 d. LDK generalinės konfederacijos priimtas universalas (įsakas) apie pirmosios ir aukščiausiosios instancijos teismus.¹⁰ Remiantis šiuo universalu, Lietuvoje buvo įvesta dviejų pakopų konfederacinių teismų sistema. Vienas iš svarbių šių teismų sudarymo uždavinių buvo kova su konfederacijos politiniais priešininkais ir jų teisinis persekiojimas.

Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos teismas buvo pirmos instancijos teismu. Jį sudarė dvi repartacijos (teismo provincijos): Raseinių ir Šiaulių. 1792 m. spalio 20 d. Žemaitijos kunigaikštystės konfederacija, laikydamosi LDK generaliteto nurodymo, savo žinion perėmė Telšių repartacijos aktus. Konfederacijos sprendimu, „siekiant patenkinti piliečių poreikius, buvo atnaujinta Telšių repartacijos raštinės (kanceliarijos) veikla, pavadinta Žemaitijos kunigaikštystės laisvosios konfederacijos Telšių aktais“.¹¹ Tvarkyti šią raštinę vietinė konfederatų valdžia įgaliojo Žemaitijos kamarininką Jaceką Jackevičių, paskirdami jį Telšių raštinės viršininku.

Raseinių ir Šiaulių repartacijų tarėjai kartu vykdė ir teisėjų funkcijas. Pavyzdžiui, Raseinių repartacijos konfederacijos teismo aktuose minimi: pirmininkaujantis tarėjas Jonas Montvidas

⁹ LVIA, F. 1544 (SA), Ap. 1, B. 1 (Spr. 5812) l. 10-14.

¹⁰ *Zbiur wszystkich druków konfederacyi Targowickiej y Wileńskiej, potrzebnych teraz do wiadomości powszechney, ażeby kto znie wiadomości o nych nieszkodował* – Warszawa, 1792. P. 189-196.

¹¹ LVIA, F. 337 (SA) Ap. 1, B. 3 (Gor. 15165), l. 1-4v.

Bialozaras, tarėjai Juozapas Jelenskis, Vincentas Bialozaras, Antanas Losinskis bei teismo raštininkas Vincentas Vandžiagolskis.¹² Taigi tarėjai dalyvavo Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos valdyme bei taip pat vykdė teisingumą jos repartacijų teismuose.

Konfederacijos teisme nagrinėjamos bylos buvo įrašomos į tam tikrus sąrašus – rejestrus arba registrus. Pirmąjį, baudžiamųjų bylų rejestrą (*regestr taktowy*) sudarė kriminaliniai nusikaltimai įvykdyti teismo vietoje ir pažeidę jo saugumą. Antrasis, piniginis rejestras (*regestr sumaryjny*) buvo skirtas išvavimo ir dvarų užgrobimo bylų fiksavimui bei bylų dėl įvairaus pobūdžio nepaklusnumo Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos sprendimams įrašymui. Į trečiąjį, paprastąjį rejestrą (*regestr ordinaryjny*) buvo įrašomos visos Žemaitijos kunigaikštystėje įvykdytos kriminalinių nusikaltimų bylos.¹³

Pagal įstatymą teismo vietą nustatydavo vietinės konfederacijos vadovybė. Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos teismo dokumentus tvarkė trys raštinės: Raseiniuose, Šiauliuose, o vėliau ir Telšiuose. Raseinių repartacijos teismo raštinė pradėjo savo veiklą 1792 m. rugpjūčio 9 d.¹⁴ Raseiniuose ir Telšiuose patalpos raštinėms buvo nuomojamos, o Šiauliuose ji buvo įsikūrusi turgaus aikštės pietiniame pakraštyje specialiai teismų reikmėms 1776 m. pastatytame trijų aukštų mūriniame pastate.¹⁵

Konfederacijos teismo sprendimai buvo priimami balsų dauguma. Teisėjų balsams pasiskirsčius po lygiai, lemiamą balsą turėdavo maršalas. Tirti bylas bei atlikti teisminį tardymą privalėjo mažiausiai du tarėjai arba tarėjas ir raštininkas. Teismo posėdžiai vyko kasdien, išskyrus sekmadienius ir švenčių dienas. Šaukimas į teismą buvo išduodamas Žemaičių kunigaikštystės konfederacijos maršalo Jono Motvido Bialozaro vardu. Pašauktasis į teismą turėjo atvykti per dvi savaites. Šaukimus įteikdavo konfederacijos teismui prisiekę vazniai. Žemaičių kunigaikštystės konfederacijos teismo sprendimais nepatenkinti asmenys turėjo teisę apeliuoti į LDK generalinės konfederacijos aukščiausios instancijos teismą.

Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos teismo repartacijų dokumentai Raseinių, Šiaulių ir Telšių raštinėse buvo tvarkomi labai preciziškai. Taip Raseinių repartacijos teismo aktų knygoje nuo 1792 m. rugpjūčio 9 d. iki 1793 m. liepos 30 d. buvo įrašyti 541 dokumentas.¹⁶

Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos teismo repartacijų dokumentus galima skirstyti į viešuosius ir privačius. Viešieji dokumentai – tai Žemaitijos konfederacijos veiklą reglamentavę nutarimai, potvarkiai, aplinkraščiai, nurodymai, privatūs – tai dokumentai, liudiję asmens teisę į nekilnojamo turto objektą, testamentai, prekybiniai sandėriai, sutartys, liudijimai apie atliktus

¹² LVIA. F. 129 (SA) Ap. 1. B. 1 (Gor. 19507), l. 12v.

¹³ *Zbiur wszystkich druków konfederacyi Targowickiej y Wileńskiej, potrzebnych teraz do wiadomości powszechney, ażeby kto znie wiadomości o nych nieszkodował* – Warszawa, 1792, p. 248-249.

¹⁴ LVIA. F. 129 (SA) Ap. 1. B. 1 (Gor. 19507), l. 12v.

¹⁵ LVIA. F. 11 (SA) Ap. 1. B. 1314 (Spr. 4035) l. 5-5v.

¹⁶ LVIA. F. 284 (SA) Ap. 1. B. 142 (Gor. 14799), l. 1-860.

procesinius veiksmus. Didelę dalį Raseinių repartacijos teismo dokumentų dalį sudarė Rusijos kariuomenės išduotų kvitų už proviantą ir arklių pašarą aktikacijos bei šios kariuomenės padarytų nuostolių rejestrai.

Vietinių konfederacijų teismų praktikoje greta procesų tarp bajorų taip pat buvo sprendžiamos bylos, kuriose viena iš teisme dalyvaujančių šalių buvo miestietis arba atskiro miestelio gyventojai. Taip 1792 m. spalio 3 d. Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos Raseinių repartacijos teismas priėmė sprendimą dėl Raseinių miestiečių ginčo su Raseinių seniūnu Benediktu Valavičiumi.¹⁷

Pirmos instancijos konfederacijų teismų priimami sprendimai dažnai kėlė bajorijos nepasitenkinimą, nes vietinių konfederacijų pareigūnai greta teisminės veiklos vykdė įvairius administracinius ir finansinius LDK generaliteto nurodymus, dėl to savo kaip teisėjų darbą dirbo paviršutiniškai. Dažnai šio teismo teisėjai buvo sudaryti iš „vienai partijai“ parankių žmonių, todėl negalėjo nešališkai spręsti bylų. Susidariusi padėtis privertė LDK generalitetą 1793 m. kovo 20 d. paskelbti universalą dėl žemės teismų atkūrimo. Šiuo nutarimu visuose LDK pavietuose ir vaivadijose buvo atnaujinamas, tradicinių žemės teismų darbas.

Šie teisminės sistemos pasikeitimai palietė ir Žemaitijos kunigaikštystę, kur vėl pradėjo veikti žemės teismas. Nepaisant to, Žemaitijos konfederacijos teismas nebuvo panaikintas. Jo kompetencijoje liko tik tiesiogiai su vietinės konfederacijos veikla ar jos pareigūnais susijusių bylų nagrinėjimas. Todėl Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos teismo repartacijų raštinės veikė gana vangiai, o pavyzdžiui Raseinių repartacijos raštinė nutraukė savo veiklą jau 1793 m. liepos 30 d.¹⁸

1793 m. rugsėjo 16 d. ATR seimas nutarė paleisti Targovicos konfederaciją. Tą pačią dieną buvo paleista ir LDK generalinė laisvoji konfederacija. Taip pat panaikintos vietinės konfederacijos ir jų teismai. Joms tai pat buvo nurodyta iki spalio 1 d. perduoti savo teismų aktų knygas ir posėdžių protokolus pavietų žemės teismo raštinėms.¹⁹ Netrukus Raseinių repartacijos teismo bylas buvę šio teismo tarėjai perdavė Raseinių žemės teismui. Tuo pačiu metu Šiaulių ir Telšių repartacijų dokumentai perėjo Šiaulių ir Telšių žemės teismų žinion.

Raseinių žemės teismas veikė ir po 1795 m. įvykusio Lenkijos-Lietuvos valstybės žlugimo, o 1831 m. caro valdžiai ši teismą panaikinus, jo bylos ir archyvas buvo perduoti Raseinių apskrities teismui.

¹⁷ ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ, Ramunė; *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės konfederacijos susidarymas ir veikla 1792-1793 m.* – Vilnius, 2003 p. 170.

¹⁸ LVIA. F. 284 (SA) Ap. 1. B. 142 (Gor. 14799), l. 846.

¹⁹LVIA. F. 79 (SA) Ap. 1. B. 203 (Gor. 14403), l. 49v.

II. DOKUMENTŲ SUTVARKYMAS

Bendrosios žinios apie fondo dokumentus

1852 m. balanžio 2 d. Rusijos imperatorius Nikolajus I paskelbė įsaką „dėl vakarinių gubernijų centrinių senųjų aktų archyvų Kijeve, Vitebske ir Vilniuje įsteigimo.“²⁰ Remiantis šiuo įsaku buvo įsteigtas Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas, kuriame turėjo būti sukaupti visi LDK veikusių įstaigų ir institucijų aktai, surašyti iki 1799 m. Šio archyvo direktoriumi buvo paskirtas Nikita Gorbačevskis. Archyvo išlaidoms iš valstybės išdo buvo skirta 2300 rublių, o jo veiklą kontroliavo Rusijos imperijos liaudies švietimo ministerija.

Raseinių apskrities teismas, kurio archyve buvo saugomos Žemaitijos kunigaikštystės teismo įstaigų, tame tarpe ir Žemaitijos konfederacijos bylos neskubėjo vykdyti caro įsako ir, motyvuodamas lėšų trūkumu, vilkino bylų perdavimą, todėl jis užtruko net iki 1859 metų. 1853–1859 m. laikotarpiu Raseinių apskrities teismas perdavė Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvui 369 bylas.²¹ Žinoma, kad kartu su Raseinių žemės, pilies, pakamario teismų ir kt. šio pavieto įstaigų bylomis Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas gavo vieną Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos knygą. Apie ją bylų perdavimo žiniaraštyje jokių duomenų nebuvo rasta.

1872 m. buvo išleistas N. Gorbačevskio sudarytas spausdintinis Vilniaus senųjų aktų archyvo bylų inventorinis apyrašas, pavadintas Katalogu, kuriame buvo įrašytos 18243 bylos. Jam priklausė viena Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos byla (Gor. Nr. 15344).²² N. Gorbačevskis ją pavadino aktų knyga. Kataloge nurodyta bylos sudarymo data – 1792 m., lapų kiekis – 378.

Po 1872 m. Vilniaus senųjų aktų archyvas iš įvairių valstybinių įstaigų ir privačių asmenų gavo papildomai dar nemažai bylų. Vėliau jos buvo įrašytos į papildomą rankraštinį N. Gorbačevskio senųjų aktų katalogą, didžiąja dalimi sudarytą iš bylų, į archyvą patekusių 1873-1914 m. laikotarpyje, ir neįtrauktų į 1872 m. spausdintinį N. Gorbačevskio katalogą.

Į papildomą rankraštinį N. Gorbačevskio senųjų aktų katalogą buvo įrašytos ir 2 Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos bylos (Gor. Nr. 19507 ir 19523). Pirmą bylą N. Gorbačevskis pavadino Žemaitijos konfederacijos einamųjų reikalų protokolu, antrą – Žemaitijos laisvojo konfederacinio teismo tvirtinamųjų aktų protokolu. Be inventorinio numerio šios bylos turėjo sudarytas trumpas bylos antraštes, buvo nurodytos chronologinės jų dokumentų ribos bei lapų kiekis. N. Gorbačevskio senųjų aktų katalogais, nepaisant jų neišbaigtumo, plačiai naudojamosi iki šių dienų.

²⁰ Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Том XXVII.–Санкт-Петербург; 1853. с. 228-230.

²¹ MIENICKI, Ryszard; *Archiwum Akt Dawnych w Wilnie* – Warszawa, 1923, p. 48.

²² ГОРБАЧЕВСКИЙ, Никита; *Каталог древним актовым книгам губерний Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской*– Вильна; 1872, p. 545.

XX a. vykę pasauliniai karai ir okupacijos skaudžiai atsiliepė Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvu. Jis ne kartą buvo išvežtas į užsienį ir vėl gražintas į Lietuvą. Nemažai bylų dingo arba atsidūrė kitų šalių archyvuose. Po antro pasaulinio karo Vilniaus centrinio senųjų aktų archyvo bylos perėjo LTSR centrinio valstybinio archyvo žinion. 1946 m., siekiant įvesti tikslią Lietuvos archyvuose saugomų fondų apskaitą ir kontrolę, Vyriausioji archyvų valdyba prie TSRS vidaus reikalų ministerijos išleido potvarkį, kuriuo LTSR archyvų valdybai nurodoma užregistruoti visus tuo metu buvusius archyvų fondus, suteikiant jiems numerius. Vykdamas šį potvarkį, 1948-1951 m. fondui „Žemaitijos konfederacija“ buvo suteiktas Nr. 139, o fondui „Žemaitijos laisvoji konfederacija“ sureiktas numeris Nr. 129. 1950 m. fonde Nr. 139 buvo 3 bylos, o fonde Nr. 129 2 bylos.

1957 m. sausio 1 d. Vilniuje buvo įsteigtas LTSR centrinis valstybinis istorijos archyvas, kuriam iš LTSR centrinio valstybinio archyvo buvo perduoti Senieji aktai, tame tarpe ir fondai Nr. 139 „Žemaitijos konfederacija“ ir 129 „Žemaitijos laisvoji konfederacija“. Tuo metu kaip šių fondų apskaitos dokumentai buvo naudojami N. Gorbačevskio spausdintinis ir papildomas rankraštinis Senųjų aktų katalogai.

1977 m. fondą 139 „Žemaitijos konfederacija“ buvo nutarta nuimti nuo archyvo apskaitos, Tikėtina, tai buvo padaryta dėlto, kad N. Gorbačevskio kataloguose Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos bylos nebuvo išskirtos pagal teismo reparticijas, o fondų Nr. 139 ir 129 pavadinimai buvo beveik vienodi. Taigi archyvo apskaitoje liko tik vienas fondas Nr. 129 „Žemaitijos laisvoji konfederacija“.

1981 m. Lietuvos centriniame valstybiniame istorijos archyve atlikus Žemaitijos laisvosios konfederacijos fondo Nr. 129 (SA) bylų kiekio ir fizinės būklės patikrinimą, nustatyta, kad pagal N. Gorbačevskio Senųjų aktų katalogą bylos (Gor. Nr. 15344) faktiškai nėra, o pagal papildomą rankraštinį N. Gorbačevskio Senųjų aktų katalogą patvirtintas bylų (Gor. Nr. 19507 ir 19523) buvimas. Taigi tuo metu fondui Nr. 129 priklausė 2 bylos.

2023 m. naujai tvarkant F. 129 „Žemaitijos laisvoji konfederacija“ bylas ir sudarant apyrašą Nr. 1 iš papildomam rankraštiniam N. Gorbačevskio katalogui priklausančių bylų buvo nustatyta, kad šio fondo pavadinimas yra netikslus, todėl jam buvo suteiktas naujas pavadinimas - „Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos Raseinių repartacijos teismas“. Naujai sudarius fondo Nr. 129 apyrašą Nr. 1, jame faktiškai yra 2 apskaitos vienetai.

Iš viso Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos Raseinių repartacijos teismo fonde Nr. 129 yra 2 apskaitos vienetai, kurių chronologinės ribos 1792-1793 m.

Konfederacijos teismo tvirtinamųjų aktų, einamųjų reikalų ir tardymų protokolų apyrašas

Nr. 1

Iš naujo patyrinti ir pertvarkyti Senuosius aktus imtasi, norint ištaisyti N. Gorbačevskio papildomame rankraštiniame Senujų aktų kataloge pastebėtus bylų aprašymo trūkumus ir netikslumus. 2023 m., sudarant Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos Raseinių repartacijos teismo fondo Nr. 129 apyrašą Nr. 1, buvo atlikti šie darbai:

- 1) bylų kiekio, fizinės būklės patikrinimas;
- 2) bylų priklausymo fondui nustatymas;
- 3) dokumentų tikslų chronologinių ribų nustatymas;
- 4) bylų antraščių lietuvių ir rusų kalbomis sudarymas;
- 5) naujų numerių suteikimas apskaitos vienetams.

Fondo Nr. 129 sudarytame naujame apyraše Nr. 1 kiekviena iš 2 (penkių) į papildomą rankraštinių N.Gorbačevskio katalogą įrašytų bylų gavo naują apskaitos numerį, tačiau šalia lieka nurodytas ir ankstesnis papildomo rankraštinio N. Gorbačevskio katalogo numeris.

Fondo Nr. 129 apyrašo Nr. 1 bylas sąlyginai galima suskirstyti pagal dokumentų pobūdį. Apyrašo Nr. 1 byla Nr. 1 yra mišraus turinio. Vieną jos dalį sudaro Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos Raseinių repartacijos teismo einamųjų reikalų protokolai. Kita dalis – tai tos pačios įstaigos tardymų protokolai. Šios bylos dokumentų chronologinės ribos 1792-1793 m. Byla yra rašyta iš abiejų pusių. Apyrašo Nr. 1 bylą Nr. 2 sudaro Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos Raseinių repartacijos teismo tvirtinamųjų aktų protokolai. Juose paprastai buvo įrašomi ir patvirtinami su nekilnojamuoju turtu bei piniginiiais sandėriais susiję aktai. Šios bylos dokumentų chronologinės ribos 1792-1793 m. Aprašant Nr. 129 apyrašo Nr. 1 bylas nefondinių bylų jame nerasta. Tvarkant bylas taip pat nustatyta, kad senas iki šio fondo pertvarkymo buvęs pavadinimas „Žemaitijos laisvoji konfederacija“ yra klaidingas, todėl šiam fondui buvo suteiktas naujas pavadinimas - „Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos Raseinių repartacijos teismas“. Abi apyrašo Nr. 1 bylos yra įrištos, jų lapai sunumeruoti.

Visi Raseinių repartacijos teismo bylose esantys dokumentai parašyti lenkų kalba. Tvarkant pirmą apyrašą, sudarytos naujos bylų antraštės lietuvių ir rusų kalbomis, tiksliau nustatytos jų chronologinės ribos ir lapų kiekis.

Iš viso į fondo Nr. 129 Žemaitijos kunigaikštystės konfederacijos Raseinių repartacijos teismo knygų apyrašą Nr. 1 įrašyti 2 apskaitos vienetai, kurių chronologinės ribos 1792-1793 m.

Informacijos ir sklaidos skyriaus
vyriausiasis archyvistas

Aleksandr Baniusevič

ПЕРЕВОД СПРАВКИ ФОНДА № 129 „СУД РОССИЙСКОЙ РЕПАРТИЦИИ КОНФЕДЕРАЦИИ ЖМУДСКОГО КНЯЖЕСТВА“

I. ИНФОРМАЦИЯ О ФОНДООБРАЗОВАТЕЛЕ

Конфедерации – это союзы присяжных дворян в Великом Княжестве Литовском (далее ВКЛ), которые заключались для достижения конкретных политических целей при возникновении в стране серьёзного политического кризиса или внешней угрозы.

В 1792 г. в Речи Посполитой вспыхнул мятеж части дворянства, враждебно настроенного против передовых реформ, принятых Четырёхлетним сеймом (1788-1792). Главной целью оппозиционного движения была ликвидация государственного устройства, установленного *Конституцией 3-го мая 1791 года*. Основной формой объединения этой политической силы стали союзы присяжных дворян или конфедерации. Началом их создания стало провозглашение 14 мая 1792 г. в г. Тарговице, расположенного в принадлежавшей Польше части Украины, конфедерации (на польском яз. *konfederacja targowicka*), которую финансами и войсками активно поддержала Российская империя. Тарговицкая конфедерация с помощью русских войск быстро закрепила свою власть в Польше.

Движение конфедератов быстро охватило и Литву. 25 июня 1792 г. в Вильно была заключена *Генеральная вольная конфедерация ВКЛ* (на польском яз. *Konfederacja Generalna Wolna WXL*). 11 сентября 1792 г. в Брест-Литовске две конфедерации – *Генеральная Польского Королевства*, ещё называемая Тарговицкой конфедерацией, и *Генеральная вольная конфедерация ВКЛ* объединились в одну *Генеральную конфедерацию Обоих Народов* (на польском яз. *Konfederacja generalna Obojga Narodów*). Даже после создания обеими конфедерациями общих органов власти между ними сохранилось строгое разграничение полномочий.

Генеральная вольная конфедерация ВКЛ поддерживала основные требования политической программы Тарговицкой конфедерации, но при этом не была ей подвластной или зависимой организацией. Это был самостоятельный союз литовской знати и дворян, выдвигавший собственные цели и задачи. Он сформировал свое отдельное руководство и создал по всей ВКЛ строго централизованную систему государственного управления. Одним из главных сторонников и инициаторов конфедерации был князь Шимон Коссаковский.

Примечательно, что в мае-июне 1792 г., ещё перед провозглашением Генеральной вольной конфедерации ВКЛ, в восточных воеводствах и поветах страны: в Браславе, Полоцке и Орше, при поддержке русских войск, стали заключаться первые конфедерации местного дворянства. Одновременно с планомерным маршем русских войск вглубь страны, движение

конфедератов охватывало и западные земли ВКЛ. В начале августа 1792 г. оно достигло Жмуди, где благоприятные условия для образования местной конфедерации сложились более позже.

25 июня 1792 г. в Вильно было сформировано высшее руководство конфедератов - **Генералитет Генеральной конфедерации ВКЛ**. В него вошли: маршал, региментор, совет заседателей, представители Сената и министерств, а также секретарь. Из них только совет заседателей (на польском яз. *rada konsyliarska*) являлся единственной постоянно действующей институцией Генеральной конфедерации, образованной по принципу представительства. От каждого воеводства и повета ВКЛ в генералитете работали по два заседателя, а Жмудское княжество представляли – 6 чиновников. В генералитете заседателями от Жмуди были: великий ловчий литовский Юзеф Забелло, писарь польный литовский Михаил Гелгуд, жмудский кравчий Юзеф Монтвид Бяллозор, жмудский войский Юзеф Биллевич, писарь гродский Россиенской репартиции Антоний Лявданский и королевский шамбелян Феликс Рене.

В конце июня 1792 г. генералитет конфедерации ВКЛ в Вильно послал своих уполномоченных во все поветы, в том числе и в Жмудское княжество. Им было поручено агитировать местных дворян вступать в политический союз против реформ и Конституции 3-го мая. Руководство конфедератов в Жмудское княжество послал писаря польного литовского Михаила Гелгуда.

9 августа 1792 г. собравшиеся на сеймик в Россиенах жмудские дворяне объявили о заключении вольной конфедерации Жмудского княжества. Согласно традиционного деления княжества на Россиенскую и Шавельскую репартиции, на сеймике для Жмудской конфедерации были избраны один общий маршал (на польском яз. *marszalek*) и две коллегии заседателей: по шесть заседателей для каждой репартиции. Маршалом конфедерации стал бывший гродский писарь суда Шавельской репартиции и койранский староста Ян Монтвид Бяллозор.

В коллегию заседателей Россиенской репартиции вошли: королевский шамбелян Доминик Коссаковский, судья Россиенского гродского суда Кароль Янчевский, королевский шамбелян Ян Биллевич, королевский шамбелян Юзеф Еленский, регент Россиенского гродского суда Винцент Бяллозор и смоленский ротмистр Антоний Лосинский. Писарем этой репартиции стал эйрагольский хорунжий Винцент Вондзягольский.

9 августа 1792 г. на сеймике в Россиенах о присоединении к вольной конфедерации Жмудского княжества своими подписями подтвердили 910 местных дворян. В тот же день акт конфедерации был записан в актовую книгу. Избранные чиновники конфедерации: маршал, двенадцать заседателей обеих (Россиенской и Шавельской) репартиций и два писаря

торжественно приняли присягу: “добросовестно выполнять порученные обязанности, всеми силами добиваться упразднения Конституции 3-го мая, пресекать все пути установления престолонаследия и монархии, недопускать усиления власти короля Польши, выдавать конфедерации всех тех, кто посягнет на дворянские вольности и пр.”

Конфедерация была заключена под давлением русских войск, поэтому многие жмудские дворяне, во избежании принятия личной присяги этому политическому объединению, часто ссылались на болезнь. В таких случаях дворяне не ехали давать присягу, а опасаясь санкций – за сопротивление конфедерации грозил арест имущества, они предоставляли полномочия другим лицам действовать от их имени.

С мая по сентябрь 1792 г. при расширении конфедеративного движения в Литве и образования новых поветовых конфедераций упразднялись ранее действовавшие землянские суды и учреждались свои *конфедерационные суды*. Этот процесс непосредственно затронул формирование и деятельность судебных институций Жмудского княжества.

Принципы работы конфедерационных судов ВКЛ, характер ими рассматриваемых дел, ход судебного процесса и другие судебные вопросы переняты из системы конфедерационных судов Польши. Главным документом, регламентировавшим создание и компетенцию конфедерационного суда был универсал Генеральной вольной конфедерации ВКЛ, принятый 17 августа 1792 г. об учреждении судов первой и высшей инстанции. В Литве была введена двухступенчатая система конфедерационных судов. Одной из главных задач этих судов была борьба с политическими противниками конфедерации и их правовое преследование.

Конфедерационный суд Жмудского княжества был судом первой инстанции. Он имел две репартиции (судебные провинции): Россиенскую и Шавельскую. 20 октября 1792 г. Жмудская конфедерация, выполняя указание генералитета, переняла в своё ведение акты Тельшевской репартиции. Решением конфедерации, ”стремясь удовлетворить потребности граждан, была восстановлена деятельность канцелярии Тельшевской репартиции, которая названа Тельшевскими актами вольной конфедерации Жмудского княжества.” Местные конфедераты ведать канцелярией уполномочили жмудского коморничего Яцека Яцкевича, которого назначили начальником Тельшевской канцелярии.

Заседатели Россиенской и Шавельской репартиций одновременно выполняли и функции судей. Например в актовых и декретовых книгах конфедерационного суда Россиенской репартиции упоминаются председательствующий заседатель Ян Монтвид Бяллозор, заседатели: Юзеф Еленский, Винцент Бяллозор, Антоний Лосинский, а также писарь Винцент Вондзяголский. Это значит, что заседатели участвовали в управлении органами власти конфедерации Жмудского княжества и вершили правосудие в судах её репартиций.

В конфедерационном суде рассматриваемые дела заносились в особые реестры. Первый, реестр уголовных дел (*regestr taktowy*), состоял из криминальных преступлений, совершенных на месте суда и нарушивших его безопасность. Второй, денежный реестр (*regestr sumaryjny*), был предназначен для фиксации дел о изгнании и захвате имений, а так же для записи разного вида неподчинения решениям Жмудской конфедерации. В третий, обыкновенный реестр (*regestr ordinaryjny*), заносились все уголовные дела, совершенные на территории Жмудского княжества.

Место для заседаний суда выбирало руководство местной конфедерации. В ведении конфедерационного суда Жмудского княжества были три канцелярии: в Россиенах, Шавлях а позже и в Тельшах. Канцелярия Россиенской репартиции начала действовать 9 августа 1792 г. В Россиенах и Тельшах помещения для судебных канцелярий были арендованы, а в Шавлях канцелярия находилась на южной стороне городского рынка ещё в 1776 г. для судебных нужд построенном трёхэтажном каменном здании.

Судебные решения (декреты) в конфедерационном суде принимались большинством голосов. При равном количестве голосов решающим было мнение маршала. Расследовать дела и вести допросы должны были по меньшей мере двое заседателей или заседатель и писарь. Заседания конфедерационного суда проходили ежедневно, кроме воскресений и праздничных дней. Вызовы в суд выдавали с подписью маршала жмудской конфедерации Яна Монтвида Бяллозора. Лицо вызванное в суд обязано было явиться в течении двух недель. Вызовы в суд вручали возные, которые должны были ему присягнуть. Решения конфедерационного суда Жмудского княжества можно было обжаловать в суде высшей инстанции Генеральной конфедерации ВКЛ.

Документы репартиций Жмудской конфедерации его судебных канцелярий в Россиенах, Шавлях, а позже и в Тельшах велись очень прецизионно. Так в актовую книгу суда Россиенской репартиции с 9 августа 1792 г. по 30 июля 1793 г. записаны 541 документ.

Документы судебной канцелярии Россиенской репартиции состоят из актов публичного и частного характера. Публичные документы – это решения, распоряжения, циркуляры, указания, регламентирующие деятельность Жмудской конфедерации. Документами частного характера являются акты, подтверждающие права лиц на недвижимую собственность, завещания, торговые сделки, договора, свидетельства о выполнении процессуальных действий. Всё таки большая часть документов, внесённых в судебные книги Россиенской репартиции – это актикации квитанций, выданных русскими войсками за реквизированный фураж и провиант, а также реестры материального ущерба причиненного этими войсками.

В практике судов местных конфедераций, кроме процессов между дворянами, также рассматривались дела, где одной из тяжущихся сторон был мещанин или жители отдельного

городка. Так 3 октября 1792 г. суд Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества принял решение по делу о споре между россиенскими мещанами и россиенским старостой Бенедиктом Воловичем.

Решения, которые принимали первой инстанции конфедерационные суды часто вызывали недовольство дворянства, так как чиновники местных конфедераций кроме судебной деятельности выполняли разные административные и финансовые поручения генералитета ВКЛ, поэтому свою судебскую работу делали довольно поверхностно. Часто судьи этого суда выбирались из подручных для „одной партии“ людей, вследствие чего они немогли решать дела беспристрастно. Сложившееся положение вынудило генералитет ВКЛ 20 марта 1793 г. принять решение о восстановлении деятельности традиционных земских судов.

Перемены в судебной системе коснулись и Жмудского княжества, где снова начал действовать земский суд. Несмотря на это, суд конфедерации Жмудского княжества небыл упразднён. В его компетенции осталось только рассмотрение дел непосредственно связанных с деятельностью местной конфедерации и её должностных лиц. По этой причине судебные канцелярии репартиций конфедерации Жмудского княжества работали довольно вяло, а например канцелярия Россиенской репартиции прекратила свою деятельность уже 30 июля 1793 г.

16 сентября 1793 г. сейм Речи Посполитой постановил распустить Тарговицкую конфедерацию. В тот же самый день была упразднена и *Генеральная вольная конфедерация ВКЛ*, прекратили свою деятельность и суды местных повтовых конфедераций. Местные конфедерации также получили указания - до 1 октября акты и протоколы заседаний передать канцеляриям повтовых земских судов. Вскоре бывшие заседатели передали дела суда Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества в ведение Россиенского земского суда. В тоже самое время документы Шавельской и Тельшевской репартиций были переданы Шавельскому и Тельшевскому земским судам.

После ликвидации в 1795 г. Речи Посполитой Россиенский земский суд продолжил свою деятельность, а в 1831 г. царским указом он был упразднён, а его дела и архив переданы Россиенскому уездному суду.

II. СОЗДАНИЕ ФОНДА И ЕГО СТРУКТУРА

Сведения о фонде

2 апреля 1852 г. император России Николай I издал указ „об учреждении в Киеве, Витебске и Вильно центральных архивов древних актов“. Согласно этому указу, в Виленском

центральном архиве древних актов, которое курировало министерство народного просвещения Российской империи должны были быть собраны все документы, составленные до 1799 г. Директором архива был назначен Никита Горбачевский. Для нужд учреждения из государственной казны выделено 2300 рублей.

Россиенский уездный суд, в архиве которого хранились дела судебных учреждений Жмудского княжества, неспешил выполнять царский указ и, ссылаясь на нехватку средств, затягивал с передачей дел, которая затянулась до 1859 г. В течении 1853-1859 гг. Россиенский уездный суд передал Виленскому центральному архиву древних актов 369 дел. Известно, что вместе с делами Россиенского земского, гродского и подкоморского судов и др. учреждений этого повета, Виленский центральный архив древних актов получил одну книгу конфедерации Жмудского княжества. В передаточной описи данных о ней не было обнаружено.

В 1872 г. Н. Горбачевским была издана опись-каталог дел, находящихся в Виленском центральном архиве древних актов. В него были внесены 18243 дела. Каталог принадлежало также одно дело конфедерации Жмудского княжества (Гор. № 15344). Н. Горбачевский назвал его актовой книгой. В каталоге указано, что дело составлено в 1792 г. Оно имело 378 листов.

После 1872 г. Виленскому центральному архиву древних актов из разных государственных учреждений и частных лиц дополнительно было передано большое количество дел. Позже они были внесены в дополнительный рукописный каталог древних актов Н. Горбачевского, который в большинстве состоял из дел, попавших в архив в течении 1873-1914 гг. и не вошедших в печатный каталог Н. Горбачевского.

В дополнительный рукописный каталог древних актов Н. Горбачевского были внесены два дела (Гор. № 19507 и 19523). Первое дело Н. Горбачевский назвал поточным протоколом Жмудской конфедерации, второе – актовым крепостным протоколом вольного конфедерационного суда Жмудского княжества. Кроме инвентарного номера, к этим делам были составлены короткие заголовки, указаны хронологические рамки их документов и количество листов. Каталоги Н. Горбачевского, несмотря на их недостатки, широко вошли в научный оборот.

В XX в. прошедшие мировые войны и оккупации болезненно отозвались на судьбе Виленского центрального архива древних актов. Он несколько раз был вывезен за границу. Немало дел потерялось или оказалось в архивах соседних государств. После второй мировой войны дела Виленского центрального архива древних актов перешли в ведение центрального государственного архива Лит.ССР. В 1946 г. Архивное управление Лит.ССР получило указание Главного Архивного управления при МВД СССР о взятии всех архивных фондов на учёт и присвоении им номеров. Выполняя это указание, в 1948–1951 гг. фонду „Жмудская

конфедерация“ был присвоен № 139, а фонду „Жмудская вольная конфедерация“ был присвоен № 129. В 1950 г. в фонде № 139 было учтено 3 дела, а в фонде № 129 – 2 дела.

1 января 1957 г. в Вильнюсе был учрежден центральный государственный исторический архив Лит.ССР, в который из центрального государственного архива были переданы Древние акты, в том числе и фонды № 139 „Жмудская конфедерация“ и № 129 „Жмудская вольная конфедерация“. В то время учётными документами этих фондов в архиве был печатный и дополнительный рукописный каталоги древних актов Н. Горбачевского.

В 1977 г. фонд № 139 „Жмудская конфедерация“ был снят с архивного учёта. Вероятно, что такое решение было принято потому, что в каталогах Н. Горбачевского дела конфедерации Жмудского княжества не были выделены по судебным репартициям, а названия фондов № 139 и № 129 были почти одинаковыми. В итоге на учёте архива остался один фонд № 129 „Жмудская вольная конфедерация“.

В 1985 г. в центральном государственном историческом архиве Литвы была проведена проверка наличия и состояния дел фонда № 129 „Жмудская вольная конфедерация“. В результате проверки установлено, что по каталогу древних актов Н. Горбачевского дело № 15344 фактически отсутствует, а по дополнительному рукописному каталогу древних актов Н. Горбачевского оказалось в наличии 2 дела (Гор. № 19507 и № 19523). Итого в то время фонду № 129 принадлежали 2 дела.

В 2023 г. при описании дел фонда № 129 „Жмудская вольная конфедерация“ и составлении описи № 1 из дел принадлежащих дополнительному рукописному каталогу Н. Горбачевского было установлено, что данное фонду название является ошибочным, поэтому ему было решено присвоить новое название – “Суд Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества”. В новосоставленной описи № 1 фонда № 129 учтены 2 (две) единицы хранения.

Итого в фонде № 129 „Суд Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества“ имеется 2 единицы хранения, хронологические рамки которых охватывают 1792-1793 гг.

Первая опись фонда № 129 „Суд Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества“

Недостатки и неточности в описании дел дополнительного рукописного каталога Н. Горбачевского явились стимулом для исследований Древних актов. При составлении в 2023 г. новой описи № 1 фонда № 129 „Суд Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества“ были проведены следующие работы:

1. проверка наличия и физического состояния дел;

2. фондирование;
3. уточнение хронологических рамок документов;
4. составление заголовков дел на литовском и русском языках;
5. перешифровка дел.

В результате проверки установлено, что в первой описи фонда № 129 „Суд Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества “ имеется в наличии 2 единицы хранения. Все дела в новосоставленной описи № 1 получили новые инвентарные номера. Рядом указаны и старые шифры дополнительного рукописного каталога Н. Горбачевского.

Дела описи № 1 фонда № 129 условно можно распределить по виду составляющих их документов. Дело № 1 в описи № 1 является смешанным по содержанию. Одна его часть состоит из поточных протоколов суда Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества. Другая часть дела – это протоколы допросов упомянутого учреждения. Хронологические рамки документов этого дела 1792-1793 гг. Дело писано с обеих сторон.

Дело № 2 описи № 1 состоит из актов крепостных протоколов суда Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества. Как правило в них заносили и подтверждали акты связанные с недвижимым имуществом и денежными сделками. Хронологические рамки документов этого дела 1792-1793 гг.

При составлении описи № 1 фонда № 129 нефондовых дел в ней обнаружено. В процессе описания дел также установлено, что данное фонду до его усовершенствования название „Жмудская вольная конфедерация“ является ошибочным, поэтому фонду было решено присвоить новое название – “Суд Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества”. Оба дела описи № 1 прошиты, а их листы пронумерованы.

Все документы в книгах суда Россиенской репартиции написаны на польском языке. В новоусовершенствованной описи № 1 также составлены новые заголовки дел на литовском и русском языках, точнее указаны хронологические рамки документов и количество листов.

Всего в описи № 1 фонда № 129 „Суд Россиенской репартиции конфедерации Жмудского княжества“ имеется 2 единицы хранения, хронологические рамки которых 1792-1793 гг.

Отдел распространения информации

Старший архивист

Александр Банюсевич

